گەڕان بە دوای دابینکردنی بەرژەوەندییەکان بە ڕێگەی هێزی نەرمەوە

قەرەنی قادری

هەرێمی کوردستان، عێراق و تەواوی وڵاتانی ناوچەکە لە دۆخێکی ئاڵۆزدا دەژین و خەریکی یارییەکی فرەلایەنەن. هاوکێشە دەوڵەتییەکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست کە یاریکەری مەیدانەکەن و بە هەموو توانا و دەرفەتە سیاسی، ئابووری، دیپلۆماسی و ئەمنییەکانیانەوە هەر کامەیان هەوڵ دەدات ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ بەرژەوەندییەکانیان دابین بکەن، بەڵام ئەوەی لەو نێوەدا خەریکی یارییەکی قورسە، هاوکێشەیەکی نادەوڵەتی (هەرێمی کوردستان)ە و، ئەوەی کە تاچەند دەتوانێت بەرژەوەندییەکانی خۆی (پاراستن و بەهێزبوونی) خۆی مسۆگەر بکات؛ بۆ ئەوەیش دەبێت بە گەلێک کۆڵان و تەنگەبەراندا دەرباز ببێت. بێ شک لەو یارییەدا هێزی نەرم (دیپلۆماسی)یەکەی هەرێمی کوردستان کە ڕووی ئاخافتنی لە جیهانی دەرەوەی خۆیەتی، دەبێ دەوری سەرەکیی تێدا بگێڕێت.

بۆیە دەڵێن سیاسەتی دەرەوە ڕەنگدانەوەی سیاسەتی ناوخۆ و کۆمەڵێک پێویستی، پرس و بەرژەوەندیی هاوبەشی نێوان هاوکێشە (دەوڵەتی و نادەوڵەتی)یەکانە، کە هەوڵ دەدرێت بە ڕێگەی دیپلۆماسی (دانوستان)ەوە تا ئەو شوێنەی کە گونجاوە و، توانایی، لێهاتوویی و هێز بڕ دەکات، دابین بکرێت. سیاسەتی دەرەوە بەشێکی پەیوەندیی بە کاروباری ناوخۆوە هەیە و بەشێکیشی گرێدراوی باردۆخی ناوچە و جیهانە، هەروەها بە ڕێگەی چالاکیی دیپلۆماسی و سیاسەتی دەرەوە، دەکرێت داخوازی، بەرژەوەندی و ئەولەوییەتەکانی وڵاتان بناسرێن. هێنری کیسێنجێر لەو بارەیەوە دەڵێت: "سیاسەتی دەرەوە هونەری ناسینی ئەولەوییەتەکانە." واتە، هونەری ناسین و دابینکردنی بەرژەوەندییەکان پێکەوە مانا دەدەن، دەنا جیا لەوە هەوڵدانێکی بێئاکامە. نێچیرڤان بارزانی، سەرۆکی هەرێمی کوردستان، لە سەردانە ڕەسمییەکەی ڕۆژی ٣-١١-٢٠٢٣ بۆ فەڕەنسا، لەگەڵ ئیمانوێل ماکرۆن، سەرۆککۆماری فەڕەنسا و وەزیری بەرگریی ئەو وڵاتە، لە دانیشتنەکانیدا ڕێک باسی لە ئەولەوییەتەکان (پرسە ژیانی و هەنووکەیییەکان)ی هەرێمی کوردستان کرد.

سەبارەت بە پەیوەندییەکانی فەڕەنسا لەگەڵ عێراق و هەرێمی کوردستان، دەبێ بڵێین کە؛ پتەوکردنی هاریکاریی نێوان فەڕەنسا و عێراق و هەرێمی کوردستان لە چوارچێوەی ڕێککەوتنی ستراتیژیی عێراق و فەڕەنسا، گفتوگۆی هەولێر-بەغدا بۆ چارەسەرکردنی کێشەکانیان، دۆخی سیاسی و ئەمنی و ئابووریی عێراق و دوایین پێشهات و ئاڵۆزییەکانی ناوچەکە، هەروەها هەوڵدان بۆ ڕێگرتن لە تەشەنەسەندنی جەنگ و پاراستنی خەڵکی سڤیل (لە جەنگی نێوان ئیسرائیل و حەماس)دا، هەروەها بەرەنگاربوونەوەی تیرۆر و مەترسییەکانی داعش، پەیوەندییەکانی عێراق و هەرێمی کوردستان لەگەڵ وڵاتانی دراوسێ و ناوچەکە"، گشتیان باس لە ئەولەوییەت و هاوبەشیی نێوان هەرێمی کوردستان و فەڕەنسا دەکەن.

هەروەها لە دیداری سەرۆکی هەرێمی کوردستان لەگەڵ سێباستیان لوکۆرنو، وەزیری بەرگریی فەڕەنساش، هەر لەسەر بنەمای "ئەولەوییەت" باس لە پرسە گرینگەکانی دوو لایەن و ناوچەکە کرا و،

وەزیری بەرگریی فەڕەنساش ڕاشکاوانە "جەختی لە پابەندی و بەردەوامیی پشتگیریی سەربازیی وڵاتەکەی بۆ عێراق و هەرێمی کوردستان کردەوە و ئامادەییی وڵاتەکەی بۆ فراوانکردنی هاریکاریی هاوبەش لە چوارچێوەی ڕێککەوتنی ستراتیژیی عێراق و فەڕەنسا لە بواری سەربازی و ئەمنیدا دووپات کردەوە." ئەم سەردانە ڕەسمییەی سەرۆکی هەرێمی کوردستان لە فەڕەنسا، هەوڵدانێکی پێشوەختەیشە بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی ڕووداو و ئەو ئەگەرانەی کە لە داهاتوودا ڕوو دەدەن.

لە دیداری سەرۆکی هەرێمی کوردستان لەگەڵ سەرۆککۆماری فەڕەنسا، باس لە سێ تەوەر کراوە: **بەرژەوەندیی هەرێمی کوردستان** وەکوو (پتەوکردنی هاریکاریی هاوبەشی نێوانیان لە چوارچێوەی ڕێککەوتنی ستراتیژیی عێراق و فەڕەنسا)، گفتوگۆی هەولێر ـ بەغدا بۆ چارەسەرکردنی کێشەکانیان، **بەرژەوەندیی عێراق** وەکوو دۆخی سیاسی و ئەمنی و ئابووریی عێراق، پتەوکردنی هاریکاریی هاوبەشی نێوانیان لە چوارچێوەی ڕێککەوتنی ستراتیژیی عێراق و فەڕەنسا و پاراستنی ئارامی و سەقامگیریی عێراق و لێکگەیشتن و گفتوگۆی چارەسەرکردنی کێشەکانی هەولێر ـ بەغدا. **لە لایەنی ناوچەیی (ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست)یشەوە**، باس لە دوایین پێشهات و ئاڵۆزییەکانی ناوچەکە کرا؛ هەروەها تیشك خرایە سەر هەوڵدان بۆ ڕێگرتن لە تەشەنەسەندنی جەنگ و پاراستنی خەڵکی سڤیل و گەیشتنی هاریکاریی مرۆیی بە لێقەوماوان (لە جەنگی نێوان ئیسرائیل و حەماس)، هەروەها بەرەنگاربوونەوەی تیرۆر و مەترسییەکانی داعش. ئەم سێ تەوەرە **هەرێمی کوردستان، عێراق**، هەروەها **ناوچەکە** گشتیان پێکەوە دەچنە خانەی دابینکردنی بەرژەوەندیی هەرێمی کوردستان و عێراقەوە.

بەر لەو سەردانە ڕەسمییەی سەرۆکی هەرێمی کوردستان بۆ فەڕەنسا، لە ١-١١-٢٠٢٣دا نێچیرڤان بارزانی لە هەولێر پێشوازیی لە ئالینا ڕۆمانۆوسکی، باڵیۆزی ئەمریکا لە عێراق کرد. لە کۆبوونەوەی نێوان سەرۆکی هەرێمی کوردستان و باڵیۆزی ئەمریکا، باس لە "برەودانی زیاتر بە پەیوەندییەکانی عێراق و هەرێمی کوردستان لەگەڵ ئەمریکا لە چوارچێوەی ڕێککەوتنی ستراتیژیی ئەمریکی ـ عێراقیدا کراوە، هەروەها هەردوو لا جەختیان لە بەردەوامیی هاریکاریی هاوبەش و گرنگیی پاراستنی ئاسایش و سەلامەتیی هێزەکانی هاوپەیمانان و نێردە دیپلۆماسییەکان لە تەواوی عێراق کردەوە.' هەر لەو کۆبوونەوەیەیشدا، کە کۆنسوڵی گشتیی ئەمریکا لە هەرێمی کوردستان بەشدار بوو، دۆخی ناوخۆی هەرێمی کوردستانیش باسی لێوە کراوە.

جێی ئاماژەیە دوو خاڵی گرینگ کە نێچیرڤان بارزانی، سەرۆکی هەرێمی کوردستان لە دیداری لەگەڵ باڵیۆزی ئەمریکا لە عێراق، هەروەها لە فەڕەنسا لەگەڵ ئیمانوێل ماکرۆن، سەرۆککۆماری ئەو وڵاتە جەختی لێ کردۆتەوە، بریتی بوون لە "**برەودانی زیاتر بە پەیوەندییەکانی عێراق و هەرێمی کوردستان لەگەڵ ئەمریکا لە چوارچێوەی ڕێککەوتنی ستراتیژیی ئەمریکی ـ عێراق**"، هەروەها "**برەودان بە پەیوەندییەکانی فەڕەنسا لەگەڵ عێراق و هەرێمی کوردستان و پتەوکردنی هاریکاریی هاوبەشی نێوانیان لە چوارچێوەی ڕێککەوتنی ستراتیژیی عێراق و فەڕەنسا**"، کە ئەمەیان هونەری دۆزینەوەی دەرگەیەکی ترە بۆ دابینکردنی بەرژەوەندییەکانی هەرێمی کوردستان لە کۆڵانی ڕێککەوتنی ستراتیژیی ئەمریکا و فەڕەنسا لەگەڵ عێراق، کە هەرێمی کوردستان چۆن بتوانێت لەو مەیدانەیشدا خۆی ڕێک بخات و یاریی خۆی تێدا بکات؛ هەروەها وەبیر بەغدا دێنێتەوە کە پێویستە ڕەچاوی ئەو "دوو ڕێککەوتنە ستراتیژی"یە بکات!

سیاسەتی دەرەوە تەنیا "هونەری ناسینی ئەولەوییەتەکان" نییە، بەڵکوو بۆ هەرێمی کوردستان "هونەری

دابینکردنی بەرژەوەندییەکان"یشە، کە ئەویش دەبێ لە کۆڵانێکی گەلێک بەرتەسک، ئاڵۆز و پڕ لە کێشەی عێراق و ناچەکەدا دەرباز ببێت، کە بەداخەوە ئەوە دەڤەرەیش بە ناکۆکی، جەنگ و ململانێ بۆ دابینکردنی بەرژەوەندییە ئاڵۆزەکان بارگاوی کراوە. بۆیە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست پێی ناوەتە ڕەوتێکی ئاڵۆز، جەنگ و قەیرانەوە، کە ئاوا زوو کۆتاییی پێ نایەت. لەبەر ئەوە لێکنزیکبوونەوە و کاری هاوبەش لە نێوان حزب و لایەنە سیاسییەکانی هەرێمی کوردستان پرسێکی ژیانی و پێویستیی ڕۆژانەی وڵاتە و، یەکەمین کاریش ئەوەیە کە بۆ دابینکردنی بەرژوەندییەکان پێویستە ناکۆکییەکان وەلاوە بنرێن، ئەدەبیاتی سیاسی و ئاڕاستەی قسەکردن بگۆڕدرێت و، دەست بە خاڵی هاوبەشەوە بگیرێ، چونکە پاراستن و بەهێزیی هەرێمی کوردستان ڕێک پەیوەندیی بە خاڵە هاوبەشەکان (بەرژەوەندیی گشتی)یەوە هەیە. بۆیە مسۆگەرکردنی بەرژەوەندیی گشتییش هەر لەو کۆڵانەوە دەرباز دەبێت.

ئەم هەوڵە دیپلۆماسییانەی سەرۆکی هەرێمی کوردستان، لە پێناو پاراستن و بەهێزیی هەرێمی کوردستانە. بەڵام دەبێ ئەوەیش بزانین کە بەهێزی و مسۆگەرکردنی بەرژەوەندیی هەرێمی کوردستان بە ڕێگەی دیپلۆماسی (هێزی نەرم)ەوە ئەو کاتە هیوایەک و ڕووناکاییەک دەبەخشێت، کە هەرێمی کوردستان لە ناوخۆی خۆیدا بەهێز و یەکپارچە بێت، تا هەم هەوڵە دیپلۆماسییەکان ببێتە هێزێکی ماددی و بەرهەمیان هەبێت، هەمیش حزب و لایەنە سیاسییەکانی هەرێمی کوردستانیش خۆیان لەم هەوڵانە بکەنە خاوەن و، خۆیان بکەن بە بەشێک لە هەوڵەکە، هەروەها تێ بکۆشن کە بەشێکی سەرەکی بن بۆ ئەو یەکپارچەیییەی ناوخۆ؛ چونکە لە نەبوونی یەکپارچەیی و یەکڕیزیدا، هەوڵە دیپلۆماسییەکان بڕشتیان نابێت و بەرژەوەندییە گشتییەکانیش دابین ناکرێن. بۆیە حزب و لایەنە سیاسییەکانی هەرێمی کوردستان، نابێت وەکوو بینەری یاری یان لایەنی سێیەم چاو لە ڕووداو و هەوڵەکان بکەن، یان ئەوەتا وەکوو ڕۆژنامەنووسێک ڕووداوەکان هەڵسەنگێنن، چونکە لە دۆخە هەستیار، ئاڵۆز و پڕ لە هاوکێشەکاندا، پرسی بەرژەوەندیی گشتیی هەرێمی کوردستان لە گۆڕێدایە.

یەکێک لە میکانیزمە سەرەکییەکانی پاراستن و بەهێزبوونی هەرێمی کوردستان لە کردەوەدا ئەوەیە، کە کاری پێکەوەیی لەسەر خاڵە هاوبەشەکان (بەرژەوەندیی گشتیی هەرێمی کوردستان) بکرێت، واتە ڕێک لێرەیشدا ناسینی ئەولەوییەتە ناوخۆییەکانی هەرێمی کوردستان (بەرژەوەندیی هەرێمی کوردستان) دەوری سەرەکی دەگێڕێت بۆ کاری هاوبەش و کۆدەنگی لە هەرێمی کوردستان. پاراستن، بەهێزیی هەرێمی کوردستان و دابینکردنی بەرژەوەندییەکانی، لە گرەی یەکڕیزی و تەباییدایە و، شک لەوەیشدا نییە، کە ئەمە پرسی هەمووانە!